

FORMATION OF COMMUNICATIVE SKILLS IN PRIMARY SCHOOL AGE

In the article considered competence approach learning language, analyzes the process of formation of communicative skills in elementary school pupils.

Key words: communicative skills, communicative competence.

УДК 37.025

Ковальчук Н.П.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПУНКТУАЦІЇ

У статті розглянуто поняття “інтерактивні технології”, види інтерактивних технологій, наведено приклади; вказані особливості застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення пунктуації в основній школі.

Ключові слова: інтерактивні технології, інтерактивні технології кооперативного навчання, технології колективно-групового навчання.

Сучасна школа стоїть перед прикритим фактом: в умовах традиційних форм та методів навчання школярі, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно й застосовувати свої знання на практиці.

У зв'язку з цим нині почали відбуватися кардинальні зміни в розвитку освіти. На сторінках періодичної педагогічної преси й навіть у змісті нормативних документів, що регламентують розвиток освітніх процесів, досить часто можна натрапити на тезу про необхідність запровадження інтерактивних технологій, в основі яких системний, особистісно орієнтований та діяльнісний підходи; теорія оптимізації навчання (Ю.Бабанський), а також інваріантність уроку як конкретної форми існування процесу засвоєння знань.

Незважаючи на загальне зростання інтересу вітчизняних дослідників до проблеми впровадження інтерактивних технологій і появу окремих теоретичних досліджень щодо їх обґрунтування (В.Гузєв, А.Гін, О.Пометун, Л.Пироженко, А.Фасоля) проблема вивчення пунктуаційного матеріалу та формування навичок правопису з використанням інтерактивних технологій ще не стала предметом комплексних наукових досліджень. Це й зумовлює актуальність нашої наукової розвідки.

Мета статті полягає в розгляді поняття “інтерактивні технології”, дослідженні особливостей застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення пунктуації в основній школі. Реалізація мети дослідження передбачає розгляд окремих ключових понять.

Термін “інтерактивний” прийшов до нас з англійської і має значення “взаємодіючий”. Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Одні вчені визначають його як діалогове навчання: “Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти чи знаходитись у режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це передусім діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня. Ми схилиємося до визначення О.Пометун та Л.Пироженко: “Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)...” [6, с.7].

Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних технологій за правильної їх організації зростає цікавість до процесу навчання. Інтерактивні технології є частиною особистісно орієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі й потенціалу.

Тому в основі інтерактивного навчання лежать принципи:

- безпосередньої участі кожного учасника занять;
- взаємного інформаційного, духовного збагачення;

– особистісно орієнтованого навчання [3, с.21].

Залежно від мети уроку та форм навчальної діяльності учнів розрізняють:

- інтерактивні технології кооперативного навчання;
- технології колективно-групового навчання [3, с.25 – 26].

В основному на уроках вивчення пунктуаційного матеріалу вчителі дотримуються традиційних форм роботи: використання текстів, спостережень за мовним матеріалом, створення інструкцій та алгоритмів застосування правил на практиці, що є основою формування вмінь і навичок навчання пунктуації. Але й упровадження інтерактивних технологій спрямоване на формування пунктуаційних умінь, пов'язаних зі здатністю сприймати мовний матеріал, відтворювати і створювати усні й письмові висловлювання на вивчені теми, адекватні ситуації спілкування [4, с. 108; 5, с. 103].

Отже, інтерактивні технології навчання пунктуації ми можемо структурувати таким чином:

Інтерактивні технології за метою уроку та формами навчання пунктуації			
Інтерактивні технології кооперативного навчання		Технології колективно-групового навчання	
1.	Робота в парах	1.	Велике коло
2.	Робота в трійках	2.	Мікрофон
3.	Змінювані трійки	3.	Незакінчені речення
4.	2+2=4	4.	Мозковий штурм
5.	Карусель	5.	Аналіз дилеми (проблеми)
6.	Робота в малих групах	6.	Мозаїка
7.	Акваріум		

Методика навчання пунктуації з упровадженням інтерактивних технологій має відбуватись у декілька етапів. **Перший етап:** засвоєння пунктуаційних знань у функціональному аспекті. Пропоновані види діяльності: спостереження над мовним матеріалом, аналіз функцій мовних одиниць у текстах різних типів та стилів мовлення.

Робота в парах “Увага до мови”.

1. Прочитати текст:

1) Ясне сонце почало підніматися десь далеко за лісом. Його червоний світ слався в лісі по снігу. На опущених інеєм високих гілках стрибало його ясне проміння, висвічуючи то жовто-зеленими, то червоно-синіми іскорками.

2) Ясне сонце почало підніматися десь далеко за лісом, і його червоний світ слався в лісі по снігу, а на опущених інеєм високих гілках стрибало його ясне проміння, висвічуючи то жовто-зеленими, то червоно-синіми іскорками (Панас Мирний).

2. Зіставити уривки описів. Чим вони відрізняються?

3. Прочитати обидва уривки вголос, правильно інтонуючи їх. Дати характеристику інтонації в обох випадках. Яка роль розділових знаків?

4. Подумати, чому Панас Мирний використав в описі складні речення, а не прості. Коли надають перевагу складносурядним реченням?

5. Визначити смислові зв'язки між складовими частинами складносурядного речення, вмотивувати використання сполучників. Якими ще реченнями можна передати цей опис?

6. Подумати, які з описів будуть ближчими між собою: ті, що складаються з простих речень і складносурядного чи складносурядного та безсполучникового? Про що свідчить наявність кількох синонімічних варіантів одного й того ж уривка?

Таке завдання дозволяє практично закріпити певну теоретичну інформацію, тренує уважність дітей. У ході спостережень над мовним матеріалом учні засвоюють особливості пунктуації, з'ясовують роль і місце розділових знаків та своєрідність їхнього застосування в текстах. Така робота розширює уявлення учнів про значення пунктуації і сприяє

формуванню в школярів умінь застосовувати правила на практиці, а також активізує розумові сили дітей, виробляє уважне ставлення до мови.

Робота виконується в парах, завдання учнів полягатиме у визначенні того, яку саме зміну внесено до тексту. Після виконання один із партнерів доповідає про результат.

Другий етап: формування вмінь і навичок оперування мовними одиницями (знаннями) відповідно до їх функціонального призначення (вправи на трансформацію тексту, конструктивні, на вибір найбільш доцільної структури речення і відповідних її знаків).

Для прикладу можна навести вправу, яка проводиться в парах:

Робота в парах “Лінгвоживопис” [8, с.159].

Розкласти картки відповідно до пунктуаційних особливостей наведених на них складносурядних речень.

Така вправа варіює модель звичайного лото шляхом незначного ускладнення – учні так само одержують два набори карток (одну велику і дванадцять маленьких-четвертин), на одному боці карток-четвертин здійснюємо лінгвістичний запис (речення, правило, розділові знаки), на другому міститься фрагмент картини; завдання полягатиме в тому, щоб розкласти одержані картки-четвертини відповідно до завдання. Перевірити себе учні зможуть тим, наскільки правильно вийшла репродукція картини. Обов'язковим є запис результатів у зошит. Вправа може доповнюватися виконанням певних завдань, які формулюються як до лінгвістичних записів, так і до картини. Вправа розвиває уважність школярів, мовну пам'ять, сприяє зміцненню теоретичних знань з виучуваної теми, закріплює пунктуаційні навички.

Третій етап: продуктивно-творчий, який передбачає опрацювання пунктуаційної теми та розвиток умінь учнів правильно і доцільно використовувати виучувані явища (побудова діалогічних і монологічних висловлювань, словесного малюнка; виконання ситуативних вправ; рольові ігри; реклами та інше). Для прикладу наводимо вправу:

Мозаїка.

Кожна група учнів отримує різні інструкції щодо роботи над описом:

А. Уявіть, що ви адвокат. Вам потрібно виступити в захист розділових знаків.

Б. Уявіть, що ви журналіст. Подумайте над такою проблемою: чи потрібні нашим сучасникам розділові знаки? Не забувайте, що вам потрібно висвітлити проблемне питання, спираючись на різні точки зору.

В. Ви – письменник. Вас запросили на зустріч зі школярами. Як би ви розповіли про розділові знаки?

Кожна група виконує своє завдання. Потім представник кожної групи виголошує написане вголос (не читаючи інструкцій). Учні (експерти) повинні здогадатися, які інструкції виконувалися, проаналізувати, чи правильно дібрані мовні засоби залежно від ситуації.

Вправа дає змогу у формі гри перевірити рівень сформованості практичних пунктуаційних умінь та навичок і теоретичну підготовленість учнів з теми, а також привчає їх працювати швидко і якісно, розвиває творчі здібності, виховує колективізм, уміння працювати в команді, узгоджуючи свої дії з діями інших і підпорядковуючи їх спільній меті.

Отже, за умови вмілого впровадження інтерактивних методів у процесі навчання пунктуації можна залучити до роботи всіх учнів класу, що сприяє виробленню в школярів соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговорення.

Перспективним вважаємо дослідження ефективності інтерактивних методів навчання пунктуації з наближеним викладенням до нового, особистісно зорієнтованого рівня.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гін А.А. Прийоми педагогічної техніки / А.Гін. – Луганськ, 2004. – 84с.
2. Гузеев В.В. Образовательная технология: от приема до философии / В.В.Гузеев. – М.: Сентябрь, 1996. – С. 17 – 20.
3. Когут О.І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури / Ольга Когут. – Тернопіль: Астон, 2005. – 204 с.

4. Кочан І.Н., Захлюпна Н.М. Словник-довідник з методики викладання української мови / І.Кочан, Н.Захлюпна. – Львів, 2002. – 250 с.
5. Наумчук М.М., Лушпинська Л.П. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови: Навчально-методичний посібник / М.Наумчук, Л.Лушпинська. – Тернопіль: Астон, 2003. – 132 с.
6. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О.Пометун, Л.Пироженко. – К., 2002. – 136 с.
7. Фасоля А.М. Особистісно зорієнтоване навчання: дидактичний аспект / Анатолій Фасоля // Українська мова і література. – 2003. – №48.
8. Федоренко Л.В. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови / Валерій Федоренко. – Х.: “Основа”, 2010. – 424 с.

Ковальчук Н.П.

ИНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ИЗУЧЕНИЯ ПУНКТУАЦИИ

В статье рассмотрено понятие “интерактивные технологии”, виды интерактивных технологий, приведены примеры; указаны особенности применения интерактивных технологий в процессе изучения пунктуации в основной школе.

Ключевые слова: интерактивные технологии, интерактивные технологии кооперативной учебы, технологии коллективно групповой учебы.

Kovalchuk N.P.

INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF STUDIES OF PUNCTUATION

In the article a concept is considered “interactive technologies”, types of interactive technologies, examples are resulted; the features of application of interactive technologies are indicated in the process of study of punctuation at basic school.

Key words: interactive technologies, interactive technologies of cooperative studies, technology of collectively group studies.

УДК 371.671:37.041

Кузнецова М.В.

МІСЦЕ І РОЛЬ ПІДРУЧНИКА В САМООСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ. ТВОРЧИЙ ДОРОБОК М.І.ПЕНТИЛЮК

У статті висвітлено питання щодо місця і ролі підручника в самоосвітній діяльності школярів, обґрунтовано доцільність використання інтерактивних методів навчання, розглянуто методичну систему самостійної роботи з підручниками “Українська мова” для 8, 10 класів загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою за загальною редакцією доктора педагогічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки М.І.Пентиліюк.

Ключові слова: самоосвітня діяльність, функції шкільного підручника, інтерактивні методи і прийоми навчання.

Одне з пріоритетних завдань сучасної школи – розвиток самостійності, здатності до саморозвитку. У Концепції загальної середньої освіти зазначено, що освіта ХХІ століття – це освіта для людини, її стрижень – розвиваюча, культуротворча домінанта; виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, уміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію [1, с.97].

Важливу роль у самоосвітній діяльності школярів відіграє підручник. Пізнавальний інтерес учнів до вивчення української мови, якість знань залежать від уміння вчителя навчити школярів раціональним прийомам роботи з підручником.

Самостійна робота з навчальною книжкою є одним із основних засобів виявлення і розвитку в учнів творчих здібностей, підготовки їх до практичної самостійної діяльності.